

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015 December 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**ÇOCUKLUK YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK
ÇALIŞMASI**
**DEVELOPMENT OF CHILDHOOD EXPERIENCES QUESTIONNAIRE: THE STUDY OF VALIDITY
AND RELIABILITY**

Abdullah MANAP*

Öz

Bu çalışmanın amacı; ergen ve yetişkinlerin olumsuz çocukluk yaşantılarını ölçmede kullanılabilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Batman'da öğrenim gören toplam 775 ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların %42.8'ini erkek öğrenciler (N= 332); %57.2'sini kız öğrenciler (n= 443) oluşturmaktadır. Ayrıca katılımcıların %44.51'ini (N= 345) yükseköğretim; %55.49'unu (n= 430) ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Ölçeğin geliştirme aşamasında; ilk aşamada açımlayıcı faktör analizi, sonrasında ise doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçek 3 faktörlü olarak belirlenmiş; aile yaşantısı (4 madde), okul yaşantısı (4 madde) ve kişisel-sosyal yaşantılar (4 madde) alt boyutlarından oluştuğu görülmüştür. Aile yaşantısı alt boyutunun yük değeri .718 - .802; okul yaşantısı alt boyutunun yük değeri .508-.843; kişisel-sosyal yaşantılar alt boyutunun yük değeri ise .646-.751 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının ise mükemmel veya kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır. Güvenirlik analizi sonuçları incelendiğinde; aile yaşantıları alt boyutunun cronbach's alfa değerinin .822; okul yaşantıları alt boyutunun .770; kişisel-sosyal yaşantılar alt boyutunun .695 olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk yaşantıları, Geçerlik, Güvenirlik, Ölçek geliştirme, Faktör analizi.

Abstract

The purpose of this work is developing a measurement tool in order to measure the adverse childhood experiences of adolescents and adults. A total of 775 secondary and higher education students who studied 2014-2015 academic year in Batman consist this study group. The participants are % 42.8 male students (N=332) and % 57.2 female students (N= 443). In addition % 44 .51 of participants are university and % 55.49 is high school students. In development section , on the first stage exploratory factor analysis after that the confirmatory factor analysis and reliability analysis were conducted. The scale was identified as a consequence of exploratory factor analysis. Family life (4 sections) , school life (4 sections) , personal-social life (4 sections) were comprised of lower dimensions. Load values of family life subscales is 718-802, school life dimensions are 508-843 and the load values of personal and social experiences subscales ranged from 646-751. confirmatory factor analysis results were found to be excellent or acceptable level. When the reliability analysis results are analyzed family life subscales of Cronbach's alpha value is 822, school life sub dimension is 770 and personal-social sub dimensions are 695 were determined.

Keywords: Childhood Experiences, Reliability, Validity, Scale Development, Factor Analysis.

1. GİRİŞ

Modern kuramların neredeyse tamamı çocukluk yaşantılarını önemine vurgu yapsa da çocukluk kavramının modern anlamı 15. yüzyıl'a dayanmaktadır. 15. yy'a kadar beş ile yedi yaşa kadar geçen döneme bebeklik, yedi yaşından sonraki döneme yetişkinlik olarak bakılıyor; çocuklar yedi yaşından sonra küçük yetişkinler metaforu ile yetiştiriliyorlardı. 19. yüzyıldan itibaren eğitimciler ve ahlakçılar çocuğun ahlaki gelişiminin ve davranışının güçlü bir biçimde yönlendirilmesini ve eğitilmesini savunarak halen gelişmekte olan bir çocukluk dünyası yaratılmıştır (Gander ve Gardiner, 2001: 30-41). İnsanın doğasını anlama çabasında olan psikoloji biliminde de ortaya çıkan teorilerin birçoğunda bireyin ve kişiliğinin gelişmesinde çocukluk yaşantılarının önemli olduğunu vurgulanmıştır (Atak, 2011; Çam, Çavdar, Seydoğulları ve Çok, 2012). Benzer şekilde bazı araştırmalarda da davranışların şekillenmesinde çocukluk yaşantılarının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Çelikkaleli ve diğ., 2009; Demir ve Kumcağız, 2015; Deniz, 2006; Durmuşoğulları ve Doğru, 2006). Psikodinamik kuram başta olmak üzere hümanist akım savunucuları ve bilişsel-davranışçı kuramcılar, çocukluk yaşantılarının ergenlik ve yetişkinlik dönemine etki ettiğini kabul etmektedirler.

Korku, endişe ya da kaygılarla geçirilmiş olumsuz çocukluk yaşantıları bireyin zekâ gelişimini olumsuz yönde etkilemekte ve bir takım psikolojik problemler yaşamasının başlıca nedenlerinden olduğu görülmektedir (Zulliger, 1996). Psikanaliz açısından bakıldığında, çocukların eğitimi konusunda, anne-baba önemli bir yer tutmaktadır. Gelişim dönemlerinde anne-babanın tutumu, ilerleyen yıllarda bireysel yaşama

* Öğr. Gör., Batman Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Çocuk Gelişimi Programı, abduhmanap@gmail.com

güdüleri gibi birçok davranış ve tutuma etkisi vardır (Corman, 1996). Psikoanalitik'in kurucusu olan Sigmund Freud, özellikle alt-benlik (id) kavramından bahsederken bebeklik dönemine atıfta bulunduğu görülmektedir. Davranışları şekillendiren özelliklerin bebeklik dönemindeki reflekslerden başladığını savunmaktadır. Freud'a göre bebeklik döneminde reflekslerle oluşmaya başlayan kişiliğin en temel özellikleri çocukluk döneminde gelişmektedir (Burger, 2006: 78). Psikoseksüel gelişim kuramına göre de her gelişim döneminin (oral dönem, anal dönem, fallik dönem, latent dönem ve genital dönem) kalıcı davranışlar ve kişilik özellikleri üzerinde etkisi vardır (Onur, 2005: 46-56). Adler'e göre gelişimi engelleyip doğru yoldan sapmalara yol açan nedenlerin başında çocukluk yıllarındaki aşağılık komplekslerini doğru bir şekilde dengeleyememektir. Her birey, çocukluk döneminde başlayan üstünlük ve tümlük amacına varmaya eğilim gösterir. Çocuktaki kompleksler, kendi içinde akran kıyasıyla oluşursa olumsuz davranışlara neden olur (Adler, 2005: 26). Bilişsel kurama göre davranışlara ve tutumlara yön veren öğrenmeler insanın çevresinde ve dünyada olup bitenleri anlama çabasının bir sonucudur (Filiz, 2014: 69). Davranış ve tutumlara şekil veren çocuklukta öğrenmeler ilerleyen yaşlarda olumlu ya da olumsuz kalıcı davranışlara etki etmektedir. Sosyal öğrenme kuramı da bilişsel kurama yakın bir görüşe sahiptir. Sosyal öğrenme kuramına göre bireyin bütün davranışları öğrenilmiş davranışlar olarak açıklanmaktadır (Ayas, 2010: 5).

Çocuklar olumlu saygı kazanmak için çevresindekilerin değerlerini içe yansıtır. İçe yansıtılan değerler ortaya çıktığında problem başlar ve kendilerine yabancılaştıklarını hissederler. Yaşantısal deneyimleriyle birlikte davranışlarını yönlendiren temel bir güvensizliğe sahip olmayı öğrenirler (Kalmthout, 1998). Rogers, çocuklukta kendi benliğini ortaya koyamayan bireylerin yetişkinlik yıllarında ciddi davranışsal sorunlar yaşadığını, bu sorunların ortadan kalkabilmesinin; bireylerin çocuklukta itibaren geliştirdikleri gerçek benlikleriyle hareket etmeleriyle mümkün olduğunu savunmaktadır (Rogers, 1961).

İlgili literatür incelendiğinde, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki davranış ve tutumlarda çocukluk yaşantılarının önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir. Travmatik olaylara karşı tutum, stres, kaygı, öfke vb. başlıca yaygın olan problemlerin üstesinden gelebilmek için olumlu ve olumsuz çocukluk yaşantılarını ortaya koyabilmek literatüre ve bireye fayda sağlayacaktır. Bu amaç doğrultusunda çocukluk yaşantıları ile ilgili bir çalışma yapılması gerektiği düşünülmüştür. Çocukluk yaşantıları ile ilgili ölçekler incelendiğinde; çocukluk çağı narsisizm ölçeği (Akın ve Şahin, 2012), çocuklarda umut ölçeği (Atik ve Kemer, 2009), çocuk ve ergenlerde mükemmeliyetçi öz-sunum ölçeği (Akın ve Akın, 2012) ve çocuklar için öz-yeterlilik ölçeğinin (Telef ve Karaca, 2012) sadece çocukluk ve/veya ergenlik çağında uygulanabileceği görülmektedir. Çocukluk dönemi mutluluk/huzur anıları ölçeğinin (Akın ve diğ., 2013) tek boyutlu olduğu; çocukluk deneyimleri ölçeğinin (Akın ve diğ., 2013) yaşam alanlarından ziyade tutumlara göre alt boyutlarının olduğu; çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin (Şar ve diğ., 2012) travma odaklı olduğu; çocuklukta olumsuz düşünceleri değerlendirme ölçeğinin (Karakaya ve Diğ., 2007) ise maddelerin tarzı ve salt bilişsel yaklaşıma göre hazırlanması açısından bu çalışmadan farklı oldukları göze çarpmaktadır. Bu çalışma diğer ölçeklerden farklı olarak ergenlik ve yetişkinlik döneminde uygulanabilmekte ve yaşam alanlarına göre birbirinden bağımsız boyutlar şeklinde hazırlanmıştır.

2. YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu çalışma, ilk olarak 2014-2015 yılında Batman'da öğrenim gören toplam 846 ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencisine uygulanmıştır. Çalışma, ölçmeye alınacak kriterleri taşımayan ölçekler geçersiz sayılarak 775 adet ölçek üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun %42.8'ini erkek öğrenciler (N: 332); %57.2'sini kız öğrenciler (N: 443) oluşturmaktadır. Buna ek olarak katılımcıların %44.51'ini (N: 345) yükseköğretim; %55.49'unu (N: 430) ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun yaş ortalamasının 17.05 olduğu saptanmıştır.

İşlemler

Maddeler ilgili literatür incelenerek tasarlanmıştır. Buna ek olarak Akın ve Uysal (2012) tarafından türkçeye uyarlanan Çocukluk Dönemi Mutluluk/Huzur Anıları Ölçeği ve Akın ve Uysal tarafından (2012) türkçeye uyarlanan Çocukluk Deneyimleri Ölçeği'nden de faydalanılmıştır. Ayrıca 4 uzmanın görüşleri alınarak bir Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni'nin de birkaç dilbilgisi düzeltmesi ile ölçek son halini almıştır.

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ) 4 alt boyut (Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı, Sosyal Yaşantı, Kişisel Yaşantı) ve 34 madde olarak tasarlanmıştır. Elde edilen veriler, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Sonuç olarak; yapılan analizlere göre kişisel yaşantılar alt boyutu sosyal yaşantılar alt boyutu ile birleştirilerek 3 alt boyut ve 12 madde olarak ölçeğe son şekli verilmiştir. Her alt boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Buna göre; 1, 2, 3, 4 Aile Yaşantısı; 5, 6, 7, 8 Okul Yaşantısı, 9, 10, 11, 12 ise Kiş.-Sos. Yaşantı alt boyutlarını ölçmektedir. Her boyut için yüksek puan olumsuz çocukluk yaşantılarının da yükselmesi anlamına gelmektedir. Analiz sonuçlarına göre alt boyutların birbirleriyle aralarında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Buna göre ölçeğin bilimsel çalışmalarda kullanılması durumunda toplam puan dikkate

alınmayarak her alt boyut ayrı ayrı puanlanarak değerlendirilmelidir. İstatistiki analizler için Amos 18 ve SPSS 21 programları kullanılmıştır.

Ölçekteki maddeler 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılarak, her bir madde için "Her zaman (1)", "Sık sık (2)", "Bazen (3)", "Nadiren (4)", "Hiçbir zaman (5)" seçenekleri sunulmuştur. Her bir alt boyut 4 ile 20 puan aralığındadır. Okul yaşantıları alt boyutunda bulunan 11. ve 14. maddeler ters puanlanmıştır.

3. BULGULAR

Geçerlik Çalışması

Geçerlik çalışması kapsamında ilk olarak ölçeğin ortaöğretim ve ön lisans öğrencileri üzerinde kullanılması ile ortaya nasıl bir yapı çıktığını keşfetmek üzere açımlayıcı faktör analizi, özgün faktör yapısının uyumunu incelemek için de doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizi, çok sayıda değişken arasında var olan ilişkilerden yararlanarak ortak boyutların belirlenmesi ile daha az sayıda yeni faktör elde etmek için kullanılmaktadır (Güriş & Astar; 2014: 367).

Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları: İlk aşamada minimum faktör yükü .40 olarak belirlenerek açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. İlk işlemin sonucuna göre; maddelerin 7 faktör altında toplandığı ve toplam açıklanan varyansın %52.64 olduğu tespit edilmiştir. Faktör sayısı ilgili literatür dikkate alınarak ve çalışmanın amacı doğrultusunda 4 olarak belirlenerek dik döndürme (varimax) tekniği ile tekrar ölçüm yapılmıştır. Ancak 4. faktör olan kişisel yaşantılar ile ilgili maddelerin bazılarının diğer faktörlerin altında toplandığı görülmüş buna ek olarak 4. faktörün altında toplanan geriye kalan maddelerin faktör yükleri .40'ın altında olduğu saptanarak 4. faktör ölçekten çıkarılmıştır. En son aşamada elde edilen bulgulara göre; ölçeğin 12 maddelik 3 faktörlü bir yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır. Maddelerin ortak faktör varyansları .43 ile .71; faktör yükleri ise .50 ile .84 arasında değişmektedir. Çalışma grubunun Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değerinin .84; toplam açıklanan varyansın ise %55.96 olduğu saptanmıştır. Dik döndürme tekniği uygulandıktan sonra maddelerin faktörlere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Dik Döndürme Sonrası ÇYÖ'nün Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

Madde No	Ölçek Boyutu	Ortak Faktör Varyansı	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1. Çocukken ailem bana içten ve samimi davranırdı	A.Y.	.681	.802		
2. Çocukken ailemde değer gören biriydim	A.Y.	.650	.786		
3. Çocukken ailemin samimiyet duygusunu hissederdim	A.Y.	.640	.786		
4. Çocukken ailem benimle beraber olmaktan mutluydu	A.Y.	.595	.718		
5. Çocukken okul saati geldiğinde moralim bozulurdu	O.Y.	.713		.843	
6. Çocukken okula gitmeyi severdim	O.Y.	.710		.837	
7. Çocukken okula gitmemek için bahaneler üretirdim	O.Y.	.646		.796	
8. Çocukken öğretmenlerimle ilişkilerim iyiydi	O.Y.	.448		.508	
9. Çocukken yeterince arkadaşım vardı	K.S.Y.	.475			.675
10. Çocukken arkadaşlarım beni severdi	K.S.Y.	.592			.751
11. Çocukken arkadaşlarımla oyun oynardım	K.S.Y.	.459			.669
12. Grup oyunlarında tercih edilen biriydim	K.S.Y.	.430			.646
Açıklanan Varyans (Toplam % 55.961) :			%30.163	% 14.296	%11.502

A.Y.=Aile Yaşantısı, O.Y.=Okul Yaşantısı, K.S.Y.=Kişisel Sosyal Yaşantılar

Tablo 1 incelendiğinde, faktörlerin açıkladıkları varyans miktarları şu şekildedir; birinci faktör %30.163; ikinci faktör %14.296 ve üçüncü faktör %11.502. Maddelerin yükleri alt boyutlara göre incelendiğinde; Aile Yaşantısı alt boyutunun .718 ile .802; Okul Yaşantısı alt boyutunun .508 ile .843; Kişisel Sosyal Yaşantılar alt boyutunun ise .646 ile .751 arasında değiştiği görülmektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları: Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç faktörlü yapının geçerliğini değerlendirmek amacıyla Amos 18 programı kullanılarak Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA ile hem maddelerin temsil güçleri araştırılmış, hem de faktörlerin birbirleri arasındaki ilişkileri değerlendirilmiştir. Tablo 2'de ÇYÖ'nün uyum değerleri verilmiştir.

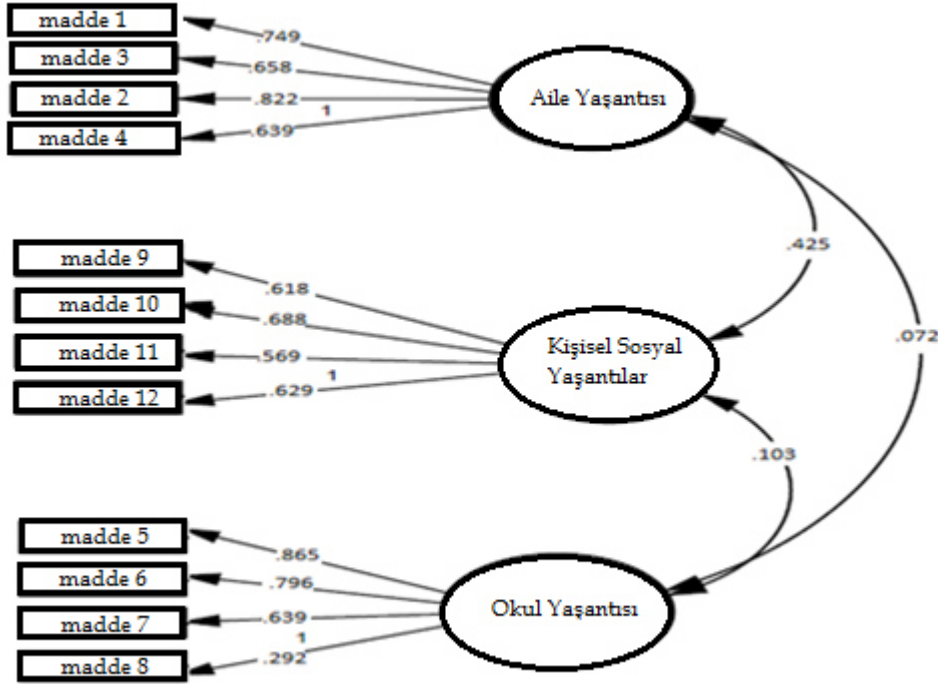
Tablo 2. ÇYÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Uyum İyiliği Değerleri	Mükemmel	Kabul Edilebilir	Gözlenen Değerler
p	> .01 ya da .05	< .01 ya da .05	.000
χ^2/sd	≤ 2	2-5	2.031
RMSEA	$\leq .05$	$\leq .08$.059
AGFI	$\geq .95$	$\geq .90$.922
CFI	$\geq .95$	$\geq .90$.948
NFI	$\geq .95$	$\geq .90$.904

Tablo 2'de yer alan DFA bulgularına göre elde edilen uyum indeksleri şöyledir; χ^2 : 103.509 (sd= 51, $p < .001$), χ^2/sd = 2.031 (Kabul edilebilir), RMSEA= .059 (Kabul edilebilir), AGFI= .922 (Mükemmel), CFI= .948

(Kabul edilebilir), NFI= .904 (Kabul edilebilir), anlamlılık düzeyi .000 (Mükemmel). Tüm modele ilişkin değerlerin kabul edilebilir veya mükemmel düzeyde veriye sahip olduğu görülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre faktörler arası yük değerlerinin saptanabilmesi amacı ile Path Diyagramına ilişkin değerler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: ÇYÖ Path Diyagramı

Şekil 1’e göre ölçeğin boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; aile yaşantıları ile kişisel-sosyal yaşantılar boyutlarının değeri .425; aile yaşantıları ile okul yaşantıları alt boyutlarının değeri .072; kişisel-sosyal yaşantılar ile okul yaşantıları alt boyutlarının değerinin ise .103 olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; alt boyutların birbirleriyle ilişkisiz olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda boyutların birbirlerinden bağımsız yapılara sahip olduğu; ayrı ayrı puanlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Güvenirlilik Çalışması

Ölçek geliştirme çalışmalarında iç tutarlılığı incelemek için maddelere verilecek cevapların evet/hayır gibi iki seçeneğe olması durumunda Kuder Richardson-20 (KR-20); üç ve daha fazla (örnek: likert tipi) seçenek bulunması durumunda ise Cronbach Alpha (α) katsayısı kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2014: 182). Bu çalışmada; maddelere verilecek cevaplar likert tipi seçeneklerden oluştuğundan dolayı cronbach alpha katsayısı dikkate alınmıştır. Buna ek olarak geçerlik sonuçlarına göre alt boyutlar ilişkisiz olduğundan dolayı her alt boyut için cronbach alpha kat sayısı ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo-3’te verilmiştir.

Tablo 3. ÇYÖ Cronbach’s Alpha Değerleri

Ölçek Alt Boyutları	Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı
Aile Yaşantısı	.822
Okul Yaşantısı	.770
Kişisel Sosyal Yaşantı	.695

Tablo-3 incelendiğinde; aile yaşantıları alt boyutunun cronbach’s alpha değerinin .822; okul yaşantıları alt boyutunun .770; kişisel/sosyal yaşantılar alt boyutunun .695 olduğu saptanmıştır. Ölçek maddelerinin az olması durumunda cronbach’s alpha değeri .60 ve üstü ise ölçek güvenilir olarak kabul edilmektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko; 2013: 89). Sonuç olarak ÇYÖ’nün her alt boyutunun ayrı ayrı güvenilir olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre; 12 madde ve 3 alt boyutlu çocukluk yaşantıları ölçeği oluşturulmuştur. Her alt boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Okul Yaşantıları alt boyutunda bulunan madde 5 ve madde 7 ters puanlanmıştır. Yüksek puan olumsuz çocukluk yaşantılarının yüksek olduğunu gösterir. Alt boyutlar birbirlerinden bağımsızdır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri incelendiğinde; ilgili çalışmanın güvenilir ve geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Bilimsel analizler sonucu ortaya çıkan 12 maddelik Çocukluk Yaşantıları Ölçeği’nin her alt boyutu ayrı ayrı değerlendirildiğinde; ölçeğin özellikle ergenlik sorunlarına ve yetişkinlikte yaşanan problemlere ışık tutacağı düşünülmektedir. Ergenlik sorunları araştırılırken ya da bireysel sorunlar üzerinde görüşmeler

yapılmadan önce kişinin çocuklukta okul yaşantısı, aile yaşantısı ve/veya kişisel-sosyal yaşantısına dair bilgilere ulaşmak; yapılacak olan araştırmalar ve bireysel görüşmeler öncesi hazırlık ve öngörü oluşturmaya, problemlerin kaynağına ulaşma imkanına katkı sunacaktır. Ölçeğin psikometrik bulguları ve maddeleri, yetişkinlere de uygulanabileceğini göstermektedir. Bütün olarak değerlendirildiğinde ÇYÖ'nün Psikoloji Bilimi'ne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred (2005). *Sorunlu Okul Çocuğu*, (Çev. : Kamuran Şipal, 3. Baskı) İstanbul: Cem Yayınevi, s.26.
- AKIN, Ahmet & ŞAHİN, Meryem (2012). "Validity and reliability of Turkish version of the Childhood Narcissism Scale", *4th International Congress of Educational Research*, 4-7 May, İstanbul, Turkey.
- AKIN, Ahmet & UYSAL, Recep (2012). "The Validity and reliability of Turkish version of the Early Memories of Warmth and Safeness Scale (EMWSS)", *5th International Conference Educational Reform in the 21th Century in Balkan Countries*, 28-30 June, Bucharest, Romania.
- AKIN, Ahmet & UYSAL, Recep (2012). "The Validity and reliability of Turkish version of the Early Life Experience Scale (ELES)", *Applied Education Congress*, 13-15 September, Ankara, Turkey.
- AKIN, Ahmet & Akin, Ümran (2012). "Turkish Version of the Perfectionistic Self-presentation in Children and Adolescents Scale", *International Counselling and Education Conference 2012 (ICEC 2012)*, May, 3-5, İstanbul, Turkey.
- ATAK, Hasan. (2011). "Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), s. 109-122.
- ATİK, Gökhan & KEMER, Gülşah (2009). "Çocuklarda Umüt Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *İlköğretim Online*, 8 (2), 379-390.
- AYAS, Tuncay (2010). *Okullarda Yaygın Olan Zorbalığı Önlemek*, Ankara: Maya Akademi, s.5.
- BUDD, Karen S, BEHLING, Steven, LI, Yan ve ark, (2012). "Measuring Attitudes Toward Acceptable and Unacceptable Parenting Practices". *J Child Fam Stud*, 21, s. 247-261.
- BURGER, M. Jerry (2006). *Kişilik* (Çev. : İnan Deniz Erguvan Sarioğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları, s. 78.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 20. Baskı, Pegem Akademi, s.182.
- CORMAN, Louis (2005). *Psikanaliz Açısından Çocuk Eğitimi* (Çev.: Hüseyin Portakal, 2. Baskı), İstanbul: Cem Yayıncılık.
- ÇAM, Zekeriya, ÇAVDAR, Duygu., SEYDOOĞULLARI, Sedef & ÇOK, Figen. (2012). "Ahlak gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1211-122.
- ÇELİKKALELİ, ÖNER, BALCI, F. AYŞE, ÇAPRI, BURHAN, & BÜTE, MÜGE (2009). "İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri Üzerine Görüşleri". *İlköğretim Online*, 8(3).
- DEMİR, Yasin & KUMCAĞIZ, Hatice (2015). "Öğrencilerin anne baba tutumlarını algılama biçimleri ve şiddete eğilimleri". *Turkish Studies*, 10(2), 221-234.
- DENİZ, MEHMET ENGİN (2006). "Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki". *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99.
- DURMUŞ, Beril, YURTKORU, E. Serra, ÇINKO, Murat (2013). *Sosyal Bilimlerde Spss'le Veri Analizi*, 5.Baskı Beta Yayıncılık., s. 89.
- DURMUŞOĞLU, Neslihan & DOĞRU, S. Sunay Yıldırım (2006). "Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 237-246.
- FİLİZ, S. Büyükkalan (2014). *Öğrenme ve Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*, 3. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, s. 69.
- GANDER, Mary J., GARDINER, Harry W (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Çeviren: Bekir Onur, 4. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi, 30-41.
- GÜRİŞ, Selahattin & ASTAR, Melek (2014). *Spss ile İstatistik*, Der Yayınları, s. 367.
- KALMTHOUT, Martin Van (1998). *Person-Centred Theory as a System of Meaning*, Person-Centred Therapy A European Perspective, London: Sage Publication, 1998.
- KARAKAYA, I., COŞKUN, A., AĞAOĞLU, B., ÖÇ, Ö. Y., MEMİK, N. Ç., ŞİŞMANLAR Ş. G. & ARSLAN, H. (2007). "Çocuklukta Olumsuz Düşünceleri Değerlendirme Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikiyatride Dergisi*, 18 (2), 1-8.
- ONUR, Bekir (2005). *Anıldaki aşklar: çocukluğun ve gençliğin psikoseksüel tarihi*, Kitap Yayınevi Ltd, s.46-56.
- ROGERS, Carl (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*, Boston: Houghton Mifflin Company, ISBN: 0-395-08134-3.
- ŞAR, Vedat, ÖZTÜRK, Erdiñç, İKİKARDEŞ, Eda (2012). "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenirliği", *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 32(4): 1054-63.
- TELEF, Bülent B., & KARACA, Rengin (2012). "Çocuklar için Öz-yeterlilik Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 169-187.
- ZULLIGER, Hans. (2005). *Çocuklarımızın Korkuları*, (Çev.: Kamuran Şipal, 3. Baskı), İstanbul: Cem Yayıncılık.